

## РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 373.3.016:784:781.61

Ольга Лобова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка  
ORCID ID 0000-0001-7028-043X

Юлія Тесленко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка  
ORCID ID 0009-0006-5400-9045

DOI 10.24139/2312-5993/2025.06/067-079

### МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 1 КЛАСУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ТА КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

*Статтю присвячено актуальній проблемі загальної мистецької освіти. Мета статті – визначити та обґрунтувати методичні основи формування культурної компетентності учнів 1 класу закладів загальної середньої освіти, зокрема в процесі виконавської та композиторської творчості.*

*Ключову культурну компетентність визначено як важливе інтегроване особистісне утворення, що поєднує знання та уміння у галузі культури, спроможність сприймати й розуміти культурні феномени та практично застосовувати відповідний досвід мистецької діяльності в житті. Розкрито сучасні підходи до трактування ключової культурної компетентності в сучасних нормативних документах і наукових працях.*

*Проаналізовано комплекс словесних, наочних і практичних методів, які доцільно застосовувати для ефективного формування культурної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти, зокрема в процесі виконавської та композиторської творчості (розповіді, пояснення, дидактичні вірші, візуальну та слухову наочність, ілюстрації, демонстрування ходу практичної роботи тощо). Наведено приклади застосування різних методів у сучасних підручниках.*

*Визначено методичні аспекти успішного формування культурної компетентності учнів 1 класу закладів загальної середньої освіти, зокрема: створення на уроці приємної та доброзичливої атмосфери; залучення емоційних чинників впливу на дитину; застосування мотиваційних завдань, інтерактивних і ігрових методів і технологій мистецької діяльності учнів; забезпечення різноманітності творчої діяльності та надання можливостей для самостійного вибору дитиною мистецької діяльності; використання сучасних інформаційних технологій.*

**Ключові слова:** *формування культурної компетентності, методичні основи, мистецька діяльність, виконавська та композиторська творчість, учні закладів загальної середньої освіти.*

**Постановка проблеми.** Відповідно до провідних європейських орієнтирів і чинних державних документів у галузі освіти (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», концепція «Нова українська школа» тощо), стратегічним орієнтиром освітньої політики в Україні є компетентнісний підхід.

Важливість і широта впровадження зазначеного підходу в освітній простій України підтверджується тим, що його покладено в основу всіх освітніх ланок, про що свідчить зміст державних стандартів дошкільної, початкової, загальної середньої та вищої освіти.

Однією з ключових компетентностей, яку має набути кожний громадянин України, є *культурна компетентність*. Важливість формування культурної компетентності зумовлено необхідністю підготовки особистості до життя в глобалізованому світі, який вимагає від людини не лише володіння культурними нормами й опанування культурної спадщини рідного народу, а й толерантного ставлення та поваги до інших культур, здатності розуміти і приймати культурні відмінності, а також ефективно й успішно взаємодіяти й співпрацювати в широкому міжкультурному середовищі.

Важливим є формування культурної компетентності в учнів молодшого шкільного віку, що закладає основи для подальшого розвитку естетичних, моральних, комунікативних якостей особистості. У цьому контексті особливої ваги набувають уроки мистецтва, адже культурна компетентність є стрижневою для мистецької освітньої галузі, а мистецька діяльність є провідним і найбільш ефективним середовищем для формування культурної компетентності в учнів закладів загальної середньої освіти.

**Аналіз актуальних досліджень.** Вихідні положення компетентнісного підходу як актуальної парадигми сучасної освіти окреслено в концепції «Нова українська школа», ідеї якої було розвинуто в законі «Про освіту» та Державному стандарті початкової освіти. Різномасштабну проблематику компетентнісного підходу в освіті дослідили вітчизняні науковці (Н. Бібік, С. Гончаренко, І. Дичківська, О. Кононко, Л. Лисогор, О. Пошетун, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Хоружа та ін.) і європейські дослідники (Ф. Вейнерт, Ж. Делор, Р. Кеган, Дж. Консант, У. Мозер, Т. Оатс, Ж. Перре, Дж. Равен, Л. Салганік, Г. Халлаш та ін.).

Аналіз наукової літератури змушує констатувати, що поняття ключової культурної компетентності наразі не набуло однозначного трактування. Так, у Державних стандартах початкової освіти (2019, 2025) представлена зазначена компетентність, але немає її чіткого визначення. Водночас, дефініцію ключової культурної компетентності школяра розкрито у працях О. Лобової, Л. Масол, А. Сбруєвої та ін. Проблематику підготовки педагогів до формування культурної

компетентності учнів розкрито у працях О. Гусевої, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ребрової, О. Щолокової та ін.

Водночас, аналіз наукових праць засвідчує актуальність досліджень в галузі теорії та практики, зокрема методів формування культурної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти, на уроках мистецтва зокрема, що зумовило вибір теми нашої наукової розвідки.

**Мета статті** – визначити та обґрунтувати методичні основи формування культурної компетентності учнів 1 класу закладів загальної середньої освіти, зокрема в процесі виконавської та композиторської творчості.

**Виклад основного матеріалу.** Згідно з сучасними інформаційними джерелами, концепція культурної компетентності виникла в 60-их роках ХХ століття у США, спочатку в галузі медицини (щодо надання послуг іммігрантам з різних країн), а потім поширилась у міжнародному менеджменті, соціальній роботі, дипломатії, багатокультурній освіті та інших сферах взаємодії з представниками різних культурних традицій.

У 2003 році П. Крістофер Ерлі та Сун Анг визначили культурну компетентність як здатність особистості жити й функціонувати в умовах різних культур (Earley, Ang, 2003). У Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи 2006 року культурна компетентність ототожнюється з поняттям «обізнаність у сфері культури та вміння творчо самовиражатись» і тлумачиться як «знання місцевого, державного та європейського культурного спадку та його місця у світі», що передбачає обізнаність щодо видатних творів культури й мистецтва, в тому числі популярної сучасної культури, розуміння та бажання зберегти культурне різноманіття Європи та інших частин світу тощо (Рекомендація, 2006).

У сучасних інформаційних джерелах зазначену якість трактують досить широко та зазвичай пов'язують зі знанням і прийняттям національних та загальнолюдських цінностей, умінням людини орієнтуватися в полікультурному світі, зі здатністю ефективно взаємодіяти з представниками інших культур («міжкультурна компетентність») та з адаптованістю до певного культурного (техногенного, комунікаційного та ін.) середовища.

Аналіз наукових і нормативних джерел свідчить, що в галузі педагогіки та освіти поняття ключової культурної компетентності наразі

не має однозначного й чіткого трактування. Так, в Законі України «Про освіту» та Державному стандарті початкової освіти (2025) застосовано поняття культурної компетентності, проте немає його чіткого визначення та обґрунтування. Водночас, вказано, що культурна компетентність «передбачає здатність самовиражатися через різні види мистецької діяльності, прагнення пізнавати твори мистецтва і поглиблювати емоційну сферу і культурну емпатію, зберігати українську національну культурну спадщину; розуміння ролі мистецтва в житті людей; участь у культурному житті класу, школи» (Державний стандарт, 2025).

У вітчизняних педагогічних працях (М. Бойченко, О. Лобова, А. Сбруєва) ключову *культурну компетентність* трактовано «як інтегроване особистісне утворення, що поєднує знання, погляди, цінності, уміння та навички у сфері національної та світової культури, спроможність сприймати, на доступному рівні аналізувати й оцінювати культурні феномени, практично застосовувати набутий досвід культурної діяльності у житті» (Лобова, Сбруєва, Бойченко, 2020).

Сучасні українські дослідники дотримуються думки, що ключова культурна (або загальнокультурна) компетентність «є важливим аспектом загального розвитку дитини та має безпосередній вплив на її подальше навчання, соціалізацію та інтеграцію в сучасне суспільство», а також стосується різноманітних аспектів і якостей у галузі культури особистості, зокрема: опанування культурної спадщини українського та інших народів; обізнаність щодо провідних досягнень науки й культури; знання визначних подій і видатних історичних постатей; широкого спектру моральних якостей особистості; культури міжособистісних стосунків, толерантної поведінки тощо (Реалізація ключової компетентності, 2024).

Проблематика формування ключової культурної компетентності учнів початкових класів у закладах загальної середньої освіти знаходиться серед найважливіших напрямів роботи педагогічного колективу початкової школи та є пріоритетною під час реалізації мистецької освітньої галузі.

Насамперед зазначимо, що в Державному стандарті початкової освіти метою мистецької освітньої галузі є «цілісний художній розвиток особистості, розкриття її креативного потенціалу, внутрішньої мотивації до самовираження; формування ключових компетентностей, особистісних цінностей, національної ідентичності, патріотизму, життєвої стійкості; осмислення себе і світу через пізнання мистецтва». Можемо

констатувати, що зазначені орієнтири безпосередньо стосуються формування культурної компетентності учнів, що передбачає формування в учнів низки умінь («пояснювати самотність і різноманіття мистецтва України; пояснювати різноманіття мистецтва національних культур світу; пояснювати важливість збереження культурної спадщини; продукувати мистецькі ідеї і реалізовувати їх відповідно до вікових можливостей; створювати художні образи засобами різних видів мистецтва; комунікувати з іншими особами щодо мистецтва в різний спосіб») і ставлень: «поцінювання художніх надбань України і світу; усвідомлення національної ідентичності в мистецтві, прагнення збереження художнього спадку України; повага до мистецьких здобутків інших осіб; бажання поширювати знання про українське мистецтво; розуміння важливості мистецтва в повсякденному житті» (Державний стандарт, 2025).

Положення Державного стандарту щодо формування культурної компетентності учнів конкретизуються в чинних Типових освітніх програмах, які мають на меті пізнання та опанування дитиною культурних цінностей, виховання в учнів пошани до української та зарубіжної культури, їх художньо-творче самовираження в житті.

Проаналізовані нормативні передумови знайшли відображення в сучасній навчальній літературі та методичних працях фахівців. Зокрема, вітчизняні методисти наголошують, що для формування культурної компетентності учнів початкової школи на уроках та в позаурочній діяльності закладу освіти має панувати особлива атмосфера гармонії, доброзичливості та святковості, що сприятиме пануванню аури мистецтва та викликатиме в дітей позитивні емоції. Для того, щоб оптимально налаштувати дітей на сприймання навчального матеріалу, педагог має викладати навчальний матеріал виразно та яскраво, із застосуванням не лише вербальних засобів, а й мови міміки та жестів (Реалізація ключової компетентності, 2024).

У багатьох дослідженнях (В. Біблер, Л. Масол, Н. Миропольська та ін.), наголошується на важливості застосування на уроках мистецького циклу так званого «діалогу культур», який надає можливості творчого пізнання та розуміння дітьми мистецтва різних напрямів, часів і культурних традицій. Саме такий мистецький діалог сприяє активному пізнанню мистецтва та залученню учнів до загальнолюдських цінностей, допомагає дитині знайти свої орієнтири у світі культури. Також сучасні дослідники вказують на доцільність

застосування в початкових класах ігрових, інтерактивних, проблемно-евристичних, проектних та інших технологій, які сприятимуть створенню на уроках мистецтва атмосфери зацікавленості й творчості.

На думку О. Лобової, для формування культурної компетентності учнів важливо залучати дітей «до найкращих надбань народної та професійної світової культури», а основними векторами цього процесу в мистецькій освіті є:

1) «національний, що передбачає опанування культурної спадщини, традицій та цінностей рідного народу;

2) інтеркультурний, спрямований на розуміння, осягнення та прийняття культурних традицій, цінностей і феноменів інших народів».

Також авторка зазначає, що формування ключової культурної компетентності учнів початкової школи «спрямоване на цілісне формування її складників: культурної спрямованості, обізнаності, розвиненості й вихованості» (Лобова, Сбруєва, Бойченко, 2020).

Опираючись на проаналізовані положення, педагогічні праці та сучасну навчальну літературу, проаналізуємо методи формування культурної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти, зокрема в процесі виконавської та композиторської творчості.

Важливим завданням мистецької освіти є комплексне формування в учнів практичної готовності та здатності до реалізації отриманих знань, умінь і навичок у різних видах виконавської діяльності. Насамперед, важливим завданням є ознайомлення дітей з правилами та культурою певної діяльності.

У музичній діяльності надзвичайно важливими базовими вимогами є ознайомлення дітей і засвоєння ними правил співу. Робота в цьому напрямі ведеться протягом усього терміну навчання учнів у першому класі: спочатку як повноцінне первинне ознайомлення, а потім – у формі періодичного нагадування.

На наш погляд, для ефективного формування відповідних культурних навичок у дітей доцільно застосувати запропонований у підручнику «Мистецтво. 1 клас» дидактичний вірш, який допомагає дитині легко та невимушено засвоїти первинні правила слухання співу. Загальна методика застосування цього оригінального дидактичного методу: учитель читає вірш, а діти виконують те, про що в ньому йдеться; за потреби використовується подана наочність (рис. 1).



Чи знаєш ти, як правильно співати? Слухай вірш і виконуй дії, про які у ньому йдеться.



**Співацька  
постава**

Щоби правильно співати,  
треба сісти  
або стати.

Спинка рівна,  
як тростинка,  
руки вниз  
чи на колінка.

В класі тиша –  
ані слова!  
Вже до співу  
всі готові?

**Раз – увага!**

**Два – вдихаймо!**

**Три – співати починаймо!**

Покажи співацьку поставу. Запам'ятай жести вчителя, коли він «керує» співом:



Рис. 1. Дидактичні матеріали для формування у першокласників культури співу з підручника «Мистецтво. 1 клас» (Лобова, 2024. Мистецтво, с. 28)

Як вже зазначалось, формування культурної компетентності учнів передбачає їх ознайомлення з вітчизняним і світовим мистецтвом.

Реалізація національного напрямку культурної компетентності першокласників передбачає їх ознайомлення з народними та авторськими піснями (у т.ч. колисковими, веснянками, колядками, щедрівками, жартівливими тощо), різновидами українських танців (гопак, козачок, метелиця та ін.), творчістю українських художників, традиційними художніми техніками тощо. Під час вокальної діяльності доцільно застосовувати широке коло українських народних («Ходить гарбуз по городу», «Котику сіренький», «Два півники», «Щедрик»

тощо) і композиторських пісень (твори М. Ведмедері, В. Верменича, Н. Май, М. Ровенка, А. Філіпенка, І. Шевчука та ін.).

Реалізація інтеркультурного напрямку передбачає уведення до уроків мистецтва музики різних народів, творів зарубіжних композиторів і художників, ознайомлення з видатними пам'ятками світової культури тощо. Наприклад, діти мають можливість ознайомитись і долучитись до виконання пісень різних народів: латиська «Ой-я, жу-жу», естонська «У кожного свій музичний інструмент», польська «Зозуля», чеська «Полька», французька «Пастух» тощо).

Значну увагу слід приділити творчим складникам мистецької діяльності учнів. Якщо творчий характер малювання чи ліплення не викликає сумнівів, то можливість залучення дітей до композиторської творчості часто викликає запитання. Втім, діти із задоволенням виконують прості завдання скласти ритмічний супровід, мелодію до заданого вірша чи ритму тощо.

Наведемо приклади таких завдань і підручника «Мистецтво. 1 клас». Під час ознайомлення з п'єсою «Дощик» В.Косенка діти можуть обрати творче композиційне завдання із запропонованих варіантів (скласти супровід на барабані, пісеньку дощику або танець дощику для пальців), а потім скласти мелодію до тематично близької поспівки «Кап, кап» (рис. 2).

Для того, щоб практична діяльність була цікава для учнів, доцільно застосовувати різноманітні види колективної мистецької діяльності, зокрема ігрові методи, елементи змагання тощо. Як зазначає О.Лобова, «важливим елементом мотиваційної складової музичної освіти дітей є *гра* – невід'ємна частина життя молодшого школяра, найбільш улюблений і властивий дитині вид діяльності, ... надійний засіб активізації інтересу й уваги учнів. У підручниках застосовані найрізноманітніші *дидактичні ігри* в різних видах музично-творчої діяльності: слуханні музики, співі, інструментальному музикуванні, ознайомленні з теоретичними основами мистецтва... Значну питому вагу мають ігрові завдання творчого спрямування, коли дітям запропоновано відчувати себе в ролі композитора, диригента, поета, виконавця на музичних інструментах тощо» (Лобова, 2024. Музична освіта, с. 45).



*Віктор Косенко. «Дощик»*

Кап-кап, кап-кап-кап... Звуки – наче краплинки.

Музичний образ дощику створив для дітей український композитор **Віктор Косенко**.



Який дощик зображено у музиці: теплий чи холодний, лагідний чи непривітний? Чи змінюється характер музики у творі? Обери для себе завдання та придумай до музики В. Косенка:

супровід на барабані

пісеньку дощику

танець дощику (для пальців)

### Попрацюймо разом!

Проплескайте ритм поспівки за допомогою краплинок. Складіть до неї мелодію.



Кап, кап, кап- кап, кап — звід-ки піс- ня ли- не?  
Кап, кап, кап- кап, кап — ка- па-ють крап- ли- ни!

Рис. 2. Приклади завдань у композиторській творчості з підручника «Мистецтво. 1 клас» (Лобова, 2024. Мистецтво, с. 45)

Так, цікавою та корисною для дітей є ігрова композиційна діяльність, яка дозволяє їм уявити себе в ролі композитора. Приклад такого завдання представлено на рис. 3.

У процесі дослідження визначено, що для успішного формування культурної компетентності учнів 1 класу, зокрема в процесі виконавської та композиторської творчості, доцільно забезпечувати такі методичні аспекти:








- створення на уроці мистецтва приємної та доброзичливої атмосфери мистецько-творчого спілкування учителя з дітьми, що є основою позитивного ставлення дітей до подальшої творчої мистецької діяльності;

- постійне залучення емоційних чинників впливу на дитину, зокрема засобами створення ситуацій успіху та застосування емоціогенного навчального й мистецького контенту;

### ~~~~~ **Попрацюймо разом!** ~~~~~

Послухайте вірш. Про кого у ньому йдеться?  
Проплескайте ритм вірша за малюнком.



						
Ком-	по-	зи-	тор	по-	всяк-	час...

Композитор повсякчас  
пише музику для нас.  
Пише танці та пісні  
і дарує їх мені.

Уявіть себе композиторами. Складіть мелодію до вірша й перетворіть його на пісеньку.

Рис. 3. Приклад ігрового завдання в композиторській діяльності (Лобова, 2024. Мистецтво, с. 101)

- широке застосування різноманітних мотиваційних завдань, інтерактивних і ігрових методів і технологій організації мистецької діяльності учнів з метою максимального залучення дітей до активного сприймання і творення мистецьких продуктів;

- забезпечення різноманітності творчої діяльності у різних видах мистецтва та надання можливостей для самостійного вибору дитиною найбільш цікавого та прийняттого для неї варіанту мистецької діяльності;

- використання сучасних інформаційних технологій (зокрема QR-кодів), які надають можливості охопити та пізнати широкий простір вітчизняної та світової культурної спадщини.

Безумовно, формування культурної компетентності в дітей є головним пріоритетом насамперед викладачів мистецьких дисциплін (музичного та образотворчого мистецтва, хореографії тощо), тож культурна компетентність є провідною основою та стрижнем підготовки фахівців мистецького профілю. Водночас, слід розуміти важливість культурної підготовки педагогів інших спеціальностей, зокрема дошкільної і початкової освіти, які є для дитини не лише викладачами предметів мистецької освітньої галузі, а й носіями і провідниками у сфері культури.

**Висновки та перспективи подальших розвідок напреду.** Отже, культурну компетентність трактовано як важливе інтегроване особистісне утворення, що поєднує знання та уміння у галузі культури, спроможність сприймати й розуміти культурні феномени та практично застосовувати відповідний досвід мистецької діяльності в житті.

З'ясовано, що проблематика формування ключової культурної компетентності учнів початкових класів у закладах загальної середньої освіти знаходиться серед найважливіших напрямів роботи початкової школи та є пріоритетною під час реалізації мистецької освітньої галузі.

Для ефективного формування культурної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти, зокрема в процесі виконавської та композиторської творчості, запропоновано застосовувати широкий комплекс словесних, наочних і практичних методів: розповіді, пояснення, дидактичні вірші, візуальну та слухову наочність, ілюстрації, демонстрування ходу практичної роботи тощо.

Визначено, що для успішного формування культурної компетентності учнів 1 класу закладів загальної середньої освіти, зокрема в процесі виконавської та композиторської творчості, доцільно забезпечувати такі методичні аспекти: створення на уроці приємної та доброзичливої атмосфери; залучення емоційних чинників впливу на дитину; застосування мотиваційних завдань, інтерактивних і ігрових методів і технологій мистецької діяльності учнів; забезпечення різноманітності творчої діяльності та надання можливостей для самостійного вибору дитиною мистецької діяльності; використання сучасних інформаційних технологій (зокрема QR-кодів), які надають можливості охопити та пізнати широкий простір вітчизняної та світової культурної спадщини тощо.

Перспективним вважаємо розроблення педагогічних умов формування культурної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти в мистецькій діяльності.

#### ЛІТЕРАТУРА

- Державний стандарт початкової освіти* (2025). (*State standard of elementary education of the school* (2025)). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text>
- Лобова, О. В. (2024). Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр (Lobova, O. V. (2024). Art: an integrated course textbook for the 1st grade of secondary education institutions. K.: Shkolyar).
- Лобова, О. В. (2024). Музична освіта молодших школярів в умовах Нової української школи. Навчально-методичний посібник. Суми (Lobova, O. V. (2024). Musical

education of junior schoolchildren in the conditions of the New Ukrainian school. Teaching and methodological manual. Sumy). URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/14551>

Лобова, О. В., Сбруєва, А. А., Бойченко, М. А. (2020). Формування культурної компетентності школярів у процесі мистецької освіти в «Новій українській школі». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3-4 (97-98), 266-276 (Lobova, O. V., Sbrueva, A. A., Boychenko, M. A. (2020). (Formation of cultural competence of schoolchildren in the process of art education in the «New Ukrainian School». *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 3-4 (97-98), 266-276). URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/26.pdf>

Реалізація ключової компетентності «загальна культурна компетентність» на уроках та в позаурочній діяльності початкової школи (2024). (Implementation of the key competence "general cultural competence" in lessons and in extracurricular activities of primary school (2024)). URL: <https://naurok.com.ua/proekt-realizaciya-klyuchovo-kompetentnosti-zagalna-kulturna-kompetentnist-na-urokah-ta-v-pozaurочноy-diyalnosti-pochatkovo-shkoli-453368.html>

Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» (2006). (Recommendation 2006/962/ES of the European Parliament and of the Council (EC) "On key competences for lifelong learning" (2006). URL: <https://cutt.ly/oTBXsBu>

Earley, P. C., Ang, S. (2003). *Cultural Intelligence: Individual Interactions Across Cultures*. Stanford, CA: Stanford Bassiness Books.

## SUMMARY

**Lobova Olha, Teslenko Yulia.** Methodological foundations of the formation of cultural competence of 1st grade students of general secondary education institutions in the process of vocal and compositional creativity.

*The article is devoted to the current problem of general art education. The purpose of the article is to determine and substantiate the methods of forming cultural competence of 1st grade students of general secondary education institutions, in particular in the process of performing and compositional creativity.*

*Key cultural competence is defined as an important integrated personal formation that combines knowledge and skills in the field of culture, the ability to perceive and understand cultural phenomena and practically apply the relevant experience of artistic activity in life. Modern approaches to the interpretation of key cultural competence in modern regulatory documents and scientific works are revealed.*

*The complex of verbal, visual and practical methods that are appropriate to use for the effective formation of cultural competence of students of secondary education institutions, in particular in the process of performing and composing creativity (stories, explanations, didactic poems, visual and auditory clarity, illustrations, demonstration of the course of practical work, etc.) is analyzed. Examples of the use of various methods in modern textbooks are given.*

*Methodological aspects of the successful formation of cultural competence of students of the 1st grade of secondary education institutions are determined, in particular: creating a pleasant and friendly atmosphere of artistic and creative communication between the teacher and children in an art lesson, which is the basis for*

*a positive attitude of children to further creative artistic activity; constant involvement of emotional factors of influence on the child, in particular by means of creating situations of success and using emotional educational and artistic content; wide application of various motivational tasks, interactive and game methods and technologies for organizing students' artistic activities in order to maximize children's involvement in the active perception and creation of artistic products; ensuring the diversity of creative activities in various types of art and providing opportunities for the child to independently choose the most interesting and acceptable option for artistic activities; using modern information technologies (in particular, QR codes), which provide opportunities to cover and learn about the wide space of national and world cultural heritage.*

*Promising is the development of pedagogical conditions for the formation of cultural competence of students of secondary education institutions in artistic activities.*

**Key words:** *formation of cultural competence, methodological foundations, artistic activity, performing and composing creativity, students of secondary education institutions.*

**УДК 373.2.015.31:004:172.15**

**Олександр Павленко**

Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка

ORCID ID 0009-0001-2243-3558

DOI 10.24139/2312-5993/2025.06/079-090

## **ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ**

*Стаття присвячена комплексному аналізу проблеми впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему національно-патріотичного виховання дошкільників в умовах сучасних викликів. Розглянуто теоретичні засади та практичні аспекти використання цифрових інструментів для формування національної ідентичності, патріотичних почуттів та громадянської свідомості дітей дошкільного віку. Проаналізовано специфіку застосування мультимедійних презентацій, інтерактивних карт, віртуальних екскурсій, навчальних відео та інших цифрових ресурсів патріотичного спрямування в роботі з різними віковими групами. Особливу увагу приділено питанням духовної безпеки нації, захисту дітей від деструктивних інформаційних впливів, формування критичного мислення та медіаграмотності. На основі аналізу наукових джерел та нормативно-правових документів обґрунтовано необхідність створення спеціального інформаційно-комунікаційного розвивального середовища з інтегрованим національно-патріотичним компонентом. Представлено авторську концепцію такого середовища, яка включає змістовий (патріотичний цифровий контент), методичний (система інтеграції ІКТ у патріотичне виховання) та організаційний (створення патріотичного цифрового простору) компоненти. Визначено роль педагогічного супроводу та взаємодії з батьками у формуванні національних цінностей засобами ІКТ. Результати дослідження можуть бути використані для модернізації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти та підготовки педагогічних кадрів до ефективної роботи в умовах цифрової трансформації.*